

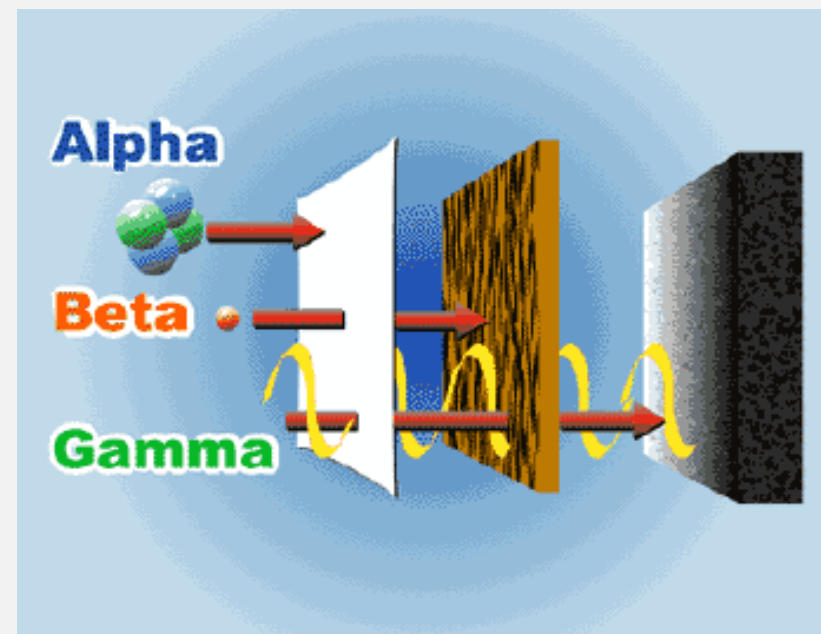
Radioaktív sugarak tulajdonságai

A sugarak forrása az atommag

Radioaktív sugarak fajtái

A radioaktív sugárzás 1896 óta ismert volt.

Milyen tulajdonságúak a sugarak? Mit tudunk róluk?

A radioaktív sugárzás fajtái:

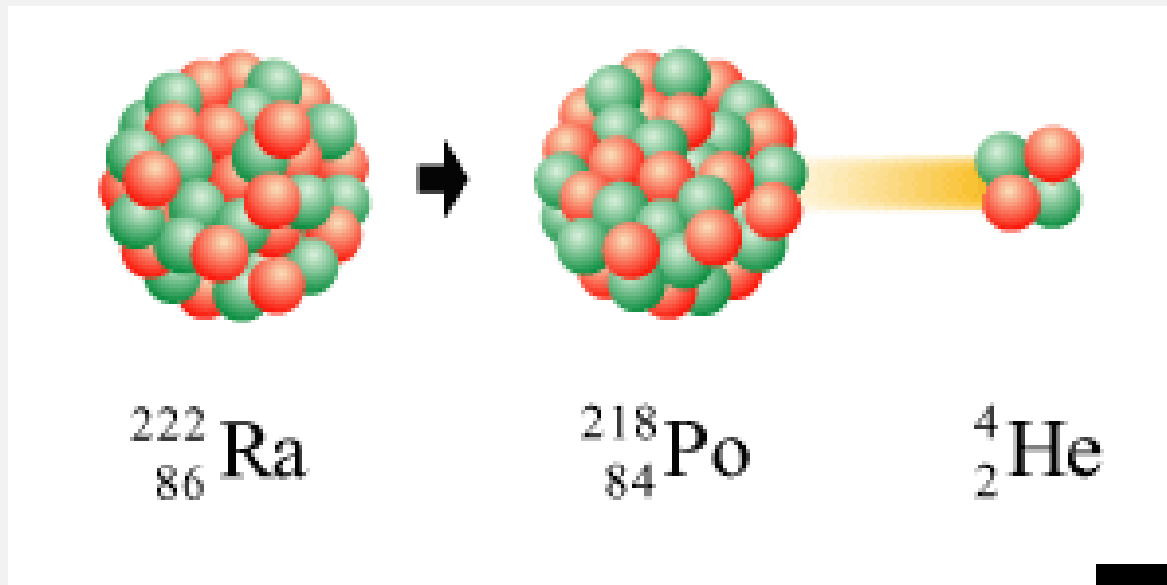
α – sugárzás: kétszeresen ionizált He atommagokból áll.

β – sugárzás: nagy energiájú elektronokból (pozitronokból) áll.

γ – sugárzás: nagy energiájú elektromágneses sugárzás.

Alfa-bomlás

Ha egy atommag α -sugárzást (He magot, azaz két protont és két neutront) bocsát ki, akkor **rendszáma kettővel, tömegszáma négyvel csökken.**

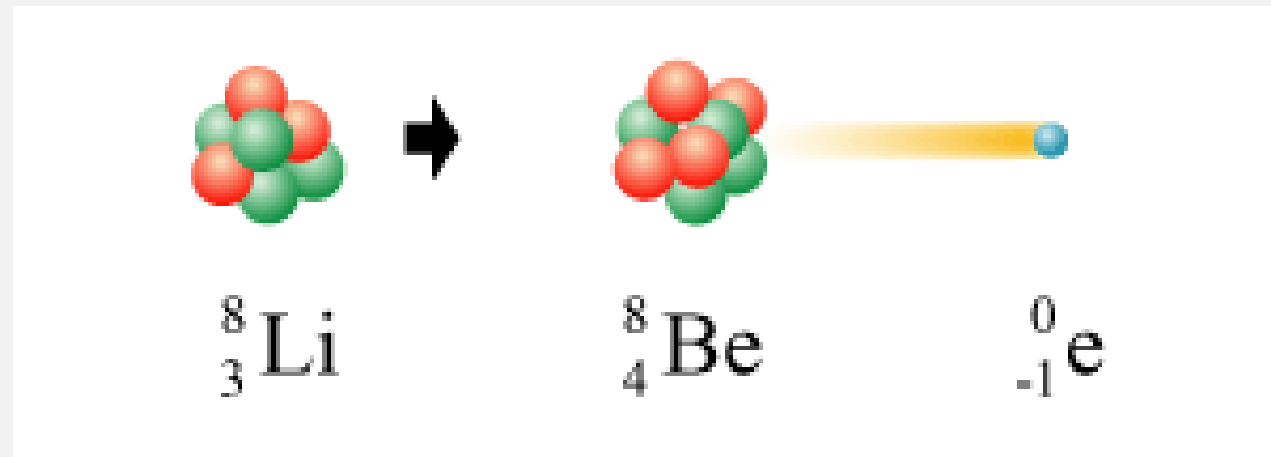

Alfa sugarak tulajdonságai

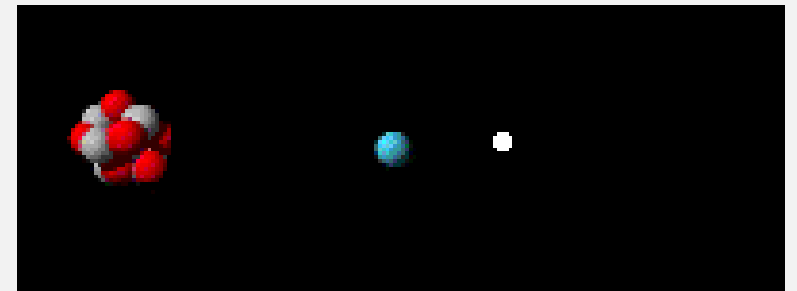
- Az α sugarak alagúteffektussal lépnek ki
- Kétszeresen ionizált He atomok
- **Nagy energiájúak, rövid hatótávolságúak (1-10 MeV)**, fajlagos ionizációjuk nagy
- A részecskék sebessége **15000-20000 km/s**
- 0,05 mm vastag alumínium lemez, néhány cm vastag levegőréteg, ruhaszövet vagy a bőr elhalt felső hámrétege elnyeli

Béta-bomlás

Ha egy atommag β^- – sugárzást (elektront) bocsát ki, akkor **rendszáma eggyel nő, tömegszáma változatlan marad**. Ilyenkor egy neutronból egy proton) és egy elektron keletkezik.

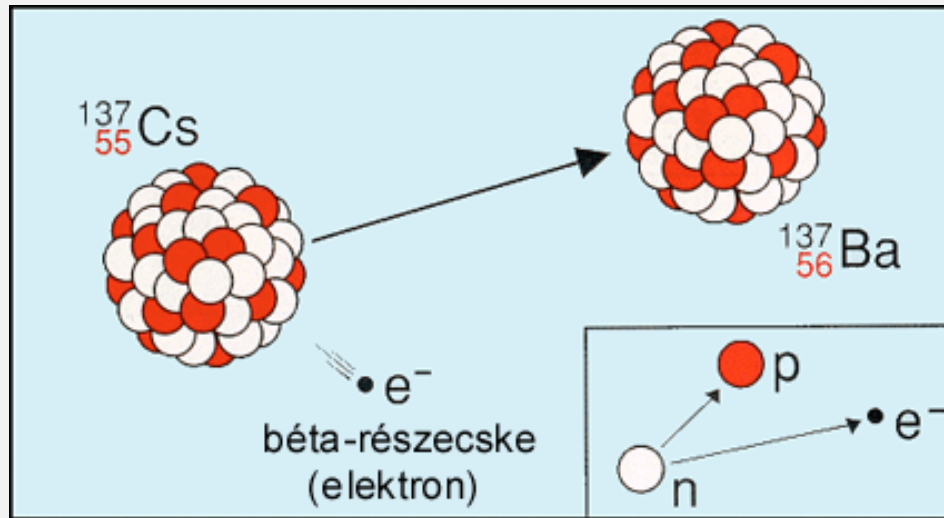
A negatív béta bomlás során keletkezik egy rendkívül kicsi tömegű, alig észlelhető antineutrínó (jele: $\bar{\nu}$) is, amit nem minden egyenletben szoktak feltüntetni.

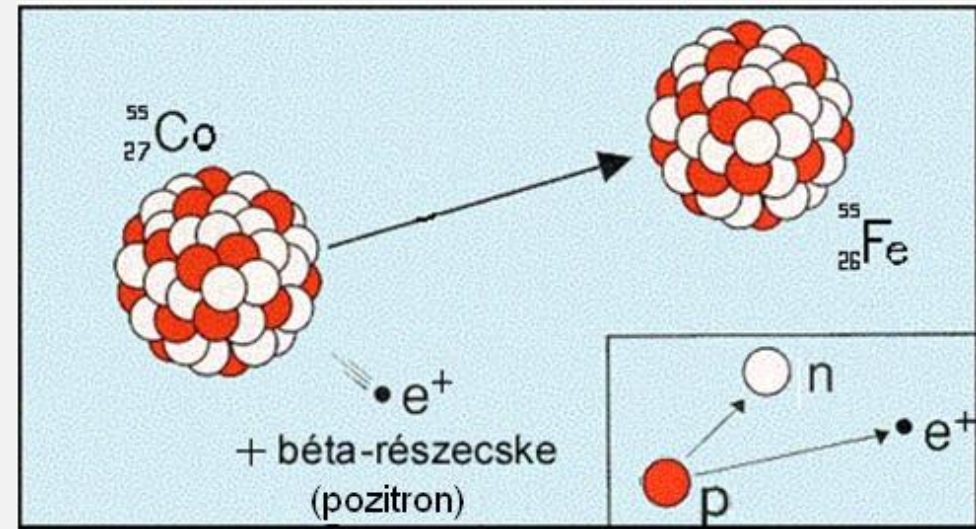
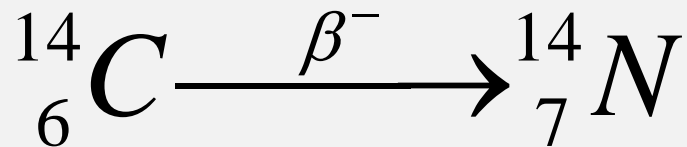
Az úgynevezett **negatív béta bomló** izotópok mellett **léteznek mesterségesen előállított pozitív béta bomló izotópok**, amelyek az elektron antirészecskéjét a pozitív töltésű pozitron bocsátják ki magukból.

A negatív (β^-) és a pozitív (β^+) béta-bomlás összehasonlítása

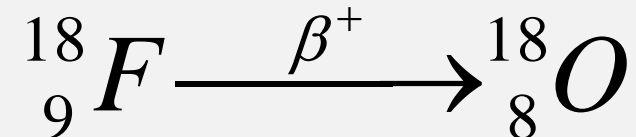
Negatív β^- bomlásnál az atommag egy elektront és egy antineutrínót bocsát ki, pozitív β^+ bomlásnál az atommag egy pozitront (az elektron antirészecskéjét) és egy neutrínót bocsát ki.

$$n \rightarrow p + e^- + \bar{\nu}$$

$$p \rightarrow n + e^+ + \nu$$

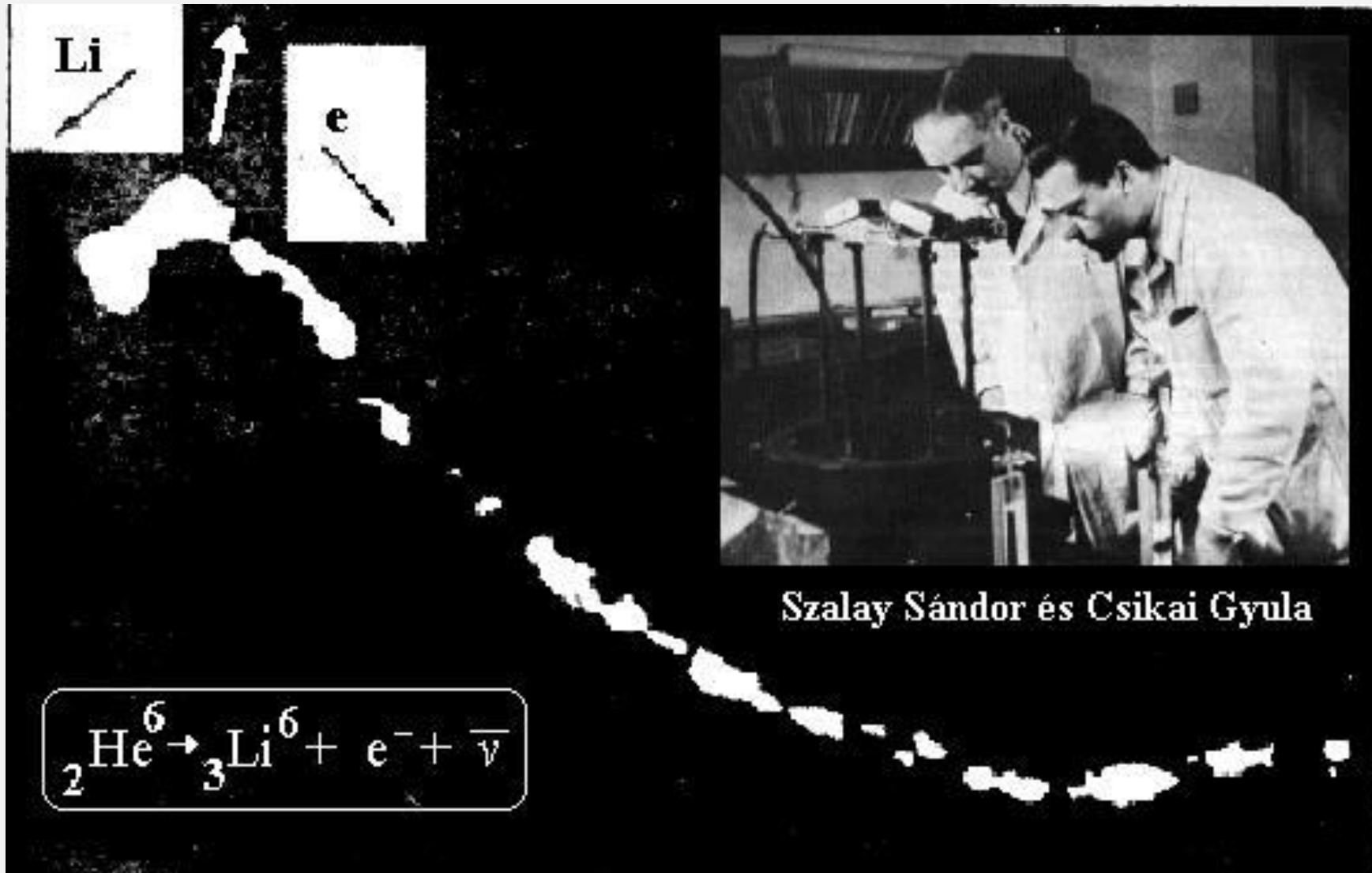

A pozitron kibocsátó izotópokat elsősorban a gyógyászatban használják.

Béta sugárzás

- A sugarakat elektronok ill. pozitronok alkotják
- Sebességük elérheti a **100000 km/s nagyságot is**
- **Nagy az áthatókéességük** 5mm vastag aluminium lemez sem nyeli el. Szilárd anyagokban, fémekben néhány mm-t tesznek meg

Neutrínó kimutatása Debrecenben

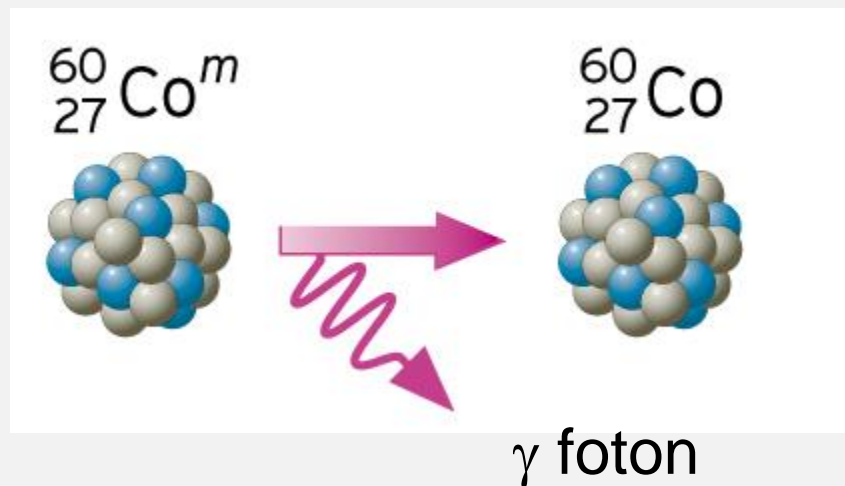

Szalay Sándor és Csikai Gyula

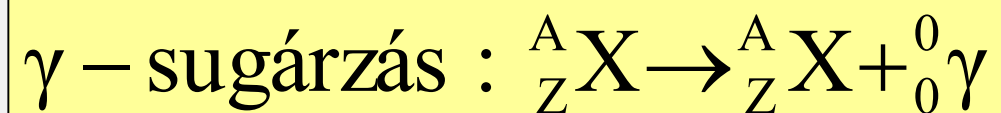
A ködkamrás felvétel a béta bomlás során keletkező rendkívül kicsi részecske, neutrínó keletkezését bizonyítja. ⁸

Gamma-sugárzás

A γ -sugárzásnál valójában nincs szó magátalakulásról, mivel **sem az A tömegszám, sem a Z rendszám nem változik**. A gerjesztett atommag egy gamma-fotont bocsát ki, amit követően nyugalmi állapotba kerül.

A természetes radioaktív sugárzásoknál a γ -sugárzás mindig csak az α - vagy a β -sugárzás kíséretében jelentkezik.